

rudaí beo

Micreaghnáthóga agus oiriúnú

Léargas tapa ar an gceacht

Tosaigh le dhá ghrianghraf atá i gcodarsnacht lena chéile (spás tais faoi lomán i gcomparáid le balla grianmhar an bhotháin) agus fiafraigh cén fáth a roghnódh créatúir éagsúla áiteanna beaga éagsúla. Múin na téarmaí micreaghnáthóg, oiriúnú agus oiriúnaithe do ghnáthóg, agus ansin tuarann na grúpaí cad a aimseoidh siad ag an lomán, san fhéar agus ag an mballa. Amuigh faoin aer (nó ag stáisiúin le tráidirí nó le grianghraif), cuardaíonn siad le gloiní formhéadúcháin, le potaí agus le bileog aitheantais an ghrúpa, agus taifeadann siad an ghnáthóg, an créatúr agus tréith amháin ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Ar ais istigh, dréachtaíonn siad dhá mheaitseáil atá bunaithe ar fhianaise, sórtálann siad trí chréatúr nár aimsíodh ar an gcrann sórtála idirghníomhach, agus críochnaíonn an rang le plé ar an méid a léirigh fianaise an ranga.

Cuspóirí foghlama

- Déan taifead ar na rudaí beo a aimsítear i micreaghnáthóga éagsúla i dtailte na scoile
- Meaitseáil dhá oiriúnú ar a laghad leis an mhicreaghnáthóg dá n-oireann siad
- A mhíniú cén fáth a bhfuil rud beo oiriúnach don áit ina gcónaíonn sé, ag úsáid fianaise ón gcuardach

Roimh an gclog: ullmhúchán

An lá roimh ré: priontáil bileog aitheantais mionbheithíoch amháin do gach grúpa; bailigh scuaba boga, potaí agus gloiní formhéadúcháin; marcáil roimh ré trí mhicreaghnáthóg in aice láimhe (lomán/cloch, féar nó bun fáil, balla). Bíodh na cótaí réidh ag an doras. Plean cúltaca laistigh: trí thráidire lipéadaithe (duilleoga marbha tais faoi éadach; ithir le fréamhacha féir; bríce tirim) nó pacáiste grianghraf lannaithe amháin do gach grúpa.

Ábhair

Earra	Líon	In aghaidh	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
gloiní formhéadúcháin láimhe	1	dalta	trealamh na scoile	roinn gloine formhéadúcháin amháin idir beirt, nó breathnaigh go cúramach leis an tsúil amháin
bileoga aitheantais mionbheithíoch (míol críonna, péist talún, damhán alla gairdín, seilide, seangán, céadchosach, ciaróg talún, drúchtín)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a sholáthraítear	póstaer aitheantais amháin don rang ar fad ar chlár fáiscín
cláir ghearrthóg	1	grúpa	seomra ranga	cairtchlár righin agus fáiscín mór miotail
potaí bailiúcháin beaga trédhearcacha le clúdaigh	2	grúpa	trealamh na scoile	potaí iógairt glana le clúdaigh, a bhfuil poill aeir déanta iontu ag duine fásta
scuaba péinteála boga chun na créatúir a láimhseáil go séimh	1	grúpa	seomra ranga	duilleog thirim á húsáid mar spúnóg; na méara amháin má nitear na lámha ina dhiaidh sin
Leathanach den Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	páipéar línithe le trí cheannteideal gnáthóige a tharraingíonn an dalta féin
grianghraif de mhicreaghnáthóg faoi lomán agus de mhicreaghnáthóg ar bhalla, nó radharc soiléir orthu, chun spéis a mhúscailt ag tús an cheachta	1	rang	seomra ranga	sceitse tapa de lomán agus de bhalla ar an gclár, tarraingthe ag an múinteoir
trí thráidire a bhfuil lipéad ar gach ceann acu, le micreaghnáthóga a thaispeáint istigh (lomán/duilleoga lofa, féar/ithir,	3	rang	seomra ranga	trí áit ar na deasca le cártaí grianghraf amháin (gan ithir ná duilleoga marbha)

Earra	Líon	In aghaidh	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
balla/dromchla crua), le húsáid ar lá fliuch				
pacáistí fianaise lannaithe le grianghraif de mhionbheithígh (rudaí a aimsíodh ag an lomán, sa bhféar agus ag an mballa)	1	grúpa	seomra ranga	sraith grianghraf amháin don rang ar fad ar an gclár bán idirghníomhach, leis na trí lipéad micreaghnáthóige céanna

Aire don tsábháilteacht

Teorainn sheasta amuigh faoin aer; ardaítear lomáin ón imeall agus cuirtear ar ais iad; scuab bhog nó pota amháin, ná fáiscítear créatúr idir na méara riamh; ná cuirtear feithidí cealgacha i bpotaí; nitear na lámha ar fhilleadh; cuirtear gach rud beo ar ais ina áit féin.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** In abairt nó dhó, cuir an cúrsa i láthair mar phróiseas: ceist a chur – tuar – fianaise a bhailiú – míniú, ansin taispeáin na grianghraif den lomán agus den bhalla ar an gclár bán idirghníomhach. Glac trí nó ceithre smaoineamh tapa ar an bpríomhcheist; ná ceartaigh buillí faoi thuairim míchearta fós: beidh siad mar ábhar tástála amárach.
- **Micreaghnáthóga agus oiriúnuithe:** Ná coinneigh ar an gclár ach an chomparáid idir an lomán agus an balla, trí líne ghearra téarmaí agus ceist sheiceála amháin. Treoraigh aon fhreagra mar “is maith leis é” i dtreo na ndálaí (tais/tirim, dorchá/geal, foscadh) agus i dtreo na tréithe coirp a oireann dóibh. Coinneigh siar an bhileog aitheantais go dtí go dtosaíonn an tóraíocht.
- **Cad a cheapaimid a aimseoid?:** Socraigh leis an rang cé na trí mhicreaghnáthóg fhíora atá i dtailte do scoile. Léirigh uair amháin: Ní fheadar... Tuaraim... Seiceálfaidh mé.... Breacann gach grúpa síos nó deir siad tuar amháin faoi gach áit. Tabhair an treoir sábháilteachta go soiléir sula bhfágann aon duine an seomra.
- **Tóraíocht mionbheithíoch i micreaghnáthóga éagsúla:** Tabhair amach na bileoga aitheantais ag an doras. Ceadaigh thart ar chúig nóiméad do gach stáisiún; bí ag dul timpeall le potaí breise agus leis an mbileog bhreise. Bí ag faire ar lomáin á n-ardú go cúramach agus á gcur ar ais, ar láimhseáil scuab/pota, agus ar nótaí a luann an ghnáthóg agus an tréith: áirítear stáisiúin fholmha agus comharthaí beatha (rianta, carnáin ithreach na bpéisteanna, líonta damhán alla) mar shonraí freisin.
- **Cé a chónaíonn cá háit, agus cén fáth?:** Ar dtús, roinneann an rang ar fad a gcuid torthaí: rud amháin a aimsíodh i ngach micreaghnáthóg, scríofa ar an gclár mar ghnáthóg | créatúr | tréith. Ansin tabhair ceithre nóiméad do na grúpaí chun dhá mheaitseáil a dhréachtú, gach ceann acu le frása fianaise (tais, dorchá, sliogán, ramallae). Tabhair leid do ghrúpaí atá i bhfostú: míol críonna faoi lomán, nó seilide ar bhalla.
- **Feabhsaigh leathanach do dhialainne:** Féinseiceáil trí nóiméad amháin, ní athscríobh. Agus tú ag siúl thart, spreag na daltaí chun trí thic a fháil: stáisiúin fholmha scríofa mar shonraí; cúis níos fearr curtha in ionad “mar is maith leis é”; dhá mheaitseáil a úsáideann tais/tirim, dorchá/geal nó foscadh. Tabhair an tús abairte seo: Fuaireamar ... faoin lomán. Tá sé oiriúnach don áit sin mar...
- **Trí cinn nár aimsíomar:** Oibrigh féin an crann sórtála idirghníomhach sa mhód taiscéalaíochta. Ná léigh os ard ach oiriúnú gach créatúir (céadchosach, feithid bheag léimneach (springtail), míol críonna a chasann ina liathróid). Ná sórtáil arís na rudaí a aimsíodh sa chuardach. Lig don rang argóint a dhéanamh; is é sliogán níos tiubha an mhíl chríonna a chasann ina liathróid an pointe casaidh úsáideach: is é an t-oiriúnú, ní an fhine, a shocraíonn an áit.
- **An méid a léirigh an fhianaise:** Scríobh an mheaitseáil fhíor is láidre ón rang sa bhearna ar an gclár. Athluaigh dhá shampla ó dhaltaí, ag déanamh idirdhealú idir breathnóireacht agus tátal. Déan machnamh leis an rang, ar an scáileán amháin, ar an rud a chuir iontas orthu agus ar cad a sheiceálfadh an dara cuardach; ansin nitear na lámha agus cuirtear an trealamh ar ais.

Cad ba cheart a léiriú

Bí ag súil le míolta críonna, drúchtíní agus céadchosaigh faoi lomáin thaise; péisteanna talún in ithir thais/i measc fréamhacha féir; seilidí, seangáin, ciaróga nó damháin alla ar bhallaí, ar fhéar nó ar imill. Is minic nach mbíonn ach fíorbheagán créatúr, nó gan créatúr ar bith, ar bhallaí tirime griannmhara: is fianaise bhailí í an easpa sin. De ghnáth ciallaíonn torthaí aisteacha gur fágadh lomán ardaithe rófhada (theith na créatúir) nó gur fáisceadh créatúr idir na méara seachas é a scuabadh isteach i bpota.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **“Cónaíonn sé ansin mar is maith leis é.”** Fiafraigh cén sórt áite atá ann (tais nó tirim, dorchá nó geal, i bhfolach nó oscailte), ansin taispeáin tréith fhisiceach amháin ar an mbileog aitheantais a oireann do na dálaí sin.
- **“Cónaíonn créatúir níos mó in áiteanna níos mó.”** Taispeáin an comhaireamh ar an gclár: is mó a shocraíonn taise, foscadh agus bia ná méid. Teastaíonn ithir thais ó phéist talún; teastaíonn taise leanúnach fiú ó fheithid bheag bhídeach léimneach (springtail).
- **Scipeálann daltaí stáisiúin fholmha nó ceapann siad gur theip ar an gcuardach mura bhfuarthas faic.** Léirigh conas ‘ní fhacthas aon cheann ar an mballa’ a scríobh mar shonraí úsáideacha, ansin fiafraigh cad a thugann an easpa sin le fios faoi na dálaí san áit sin.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Ná cuir tic ach le hainm an chréatúir agus leis an mhireaghnáthóg, ansin cuir focal amháin faoi thréith leis ón mbileog aitheantais (sliogán, ramallae, go leor cos). • Déanann siad an chéad stáisiún ag bord an mhúinteora sula dtéann siad isteach ina ngrúpa.	• Cuir an dara créatúr le micreaghnáthóg amháin, agus frása gearr ‘cén fáth a bhfuil sé oiriúnaithe’ ag baint úsáide as tais/dorchá/foscadh. • Úsáideann siad an tús abairte: Fuaireamar ... mar sin ceapaimid ... mar...	• Dréachtaíonn siad meaitseáil níos iomláine bunaithe ar fhianaise agus déanann siad léirmheas ar chúis lag ‘is maith leis é’ ón bplé ranga. • Ar an gcrann sórtála, áitíonn siad cén fáth a bhféadfadh an míol críonna a chasann ina liathróid maireachtáil in áit níos tirime ná na míolta críonna a aimsíodh faoin lomán.

Nasc traschuraclaim

Béarla – teanga ó bhéal: cleachtaigh tús abairtí fianaise (We found... so we think... because...) roimh an bplé leis an rang ar fad.